

LÁTVÁNY ÉS JELKÉP VÁLYI CSABA KÉPZŐMŰVÉSZ MUNKÁSSÁGÁRÓL

2005. szeptember 8-a számomra, de talán Vályi Csaba számára is fontos nap volt. Az akkor 68 éves művész első önálló kiállítását nyitottuk meg az Artotékában, a Fővárosi Szabó

Vályi Csaba linómetszete (2006), X3

Ervin Könyvtár kőbányai könyvtárában. Öröm volt a kiállítás és a látott kollekciónak, melynek alapján egyértelműen biztatók voltak szavam: csinálni kell és ki kell állítani! Már akkor meglepődöttünk, hogy Vályi Csaba miért csak ekkor rendezte első önálló kiállítását, hiszen igen igényes kollekciónak láttunk. A válasz az volt a művész részéről, hogy ennek oka talán egyfajta szemérmességből eredt, tegyük hozzá azonnal: túlzott szerénységéből... Pedig Vályi Csaba munkássága nem ismeretlen szakmai berkekben. Harmincöt évig volt rajz-művészettörténet tanár, az utolsó hét évében a Fazekas Mihály Gyakorló Gimnáziumban. Sok kollektív kiállításon vett részt, tagja lett az ambiciózusán indult ARTÓR csoportnak, melynek motorja Sipos Endre volt, s a tagok között találjuk Bakonyi Mihályt és Nagy Nándort is.

Nos 2005 után a művész már rendezett egy-két kisebb önálló kiállítást, s ez év május végén a XV. kerületi Művelődési Központ Csokonai Művelődési Háza adott teret önálló bemutatkozásának. S ez ismét örömet okozott. Szakmait, emberit egyaránt.

Vályi Csaba pályáján nincsenek nagy kitérők. Igazi budai polgár, most is ott lakik és dolgozik, ahol született, ősbudai tehát, aki a legendás Toldi Gimnáziumba járt. A Tövis utcai templom Molnár C. Pál által készített munkája már korán nagy hatással volt rá. A szintén igen színvonalasan működő Dési Huber István Képzőművészeti Körben készült a Főiskolára,

ahol Gráber Margit és Fenyő A. Endre volt tanára. A Magyar Képzőművészeti Főiskolának 1956 és 1961 között volt hallgatója. Az első két évben Kmetty János, majd Hincz Gyula volt a mestere, s az utolsó évben Domanovszky Endre. Hármójuk közül Kmetty állt legközelebb hozzá (nem ő az egyedüli véleményével ebben a generációban!). Apropos generáció! Művésznünk egy évfolyamba járt Veress Sándor Lászlóval, Wágner Jánossal, Szabó Bélával, Novák Andrással és talán első helyen kellett volna említenünk: Kőhegyi Gyulával, akivel barátsága azóta is töretlenül folyamatos. Kmetty János, amikor Vályi Csaba évjáratával foglalkozott, már idős mesternek számított – közel a hetvenhez –, de kubisztikus, rendszert és rendet teremtő festészete, pedagógiai hitvallása erős hatással volt növendékeire, illetve fontos szakmai alapokat biztosított.

Vályi Csaba legutóbbi kiállításán is feltűnő volt az a szemléleti és technikai változatosság, sokszínűség, melyben nagy és átfogó fordulatok nincsenek, de egy folyamatos, lassú és kitartó szakmai építkezés nyomai és jelei annál inkább. Vályi igen széles szakmai ismeretanyaggal rendelkezik. Készít és kiállít rézkarcot, linómetszetet, akvarellt, olajképet, de ismerjük tűzzománcait és intarziáit is... Egy művészeti ezermester tehát, aki nem kanonizált magára egy stílust és egy technikát sem! Azonnal feltűnő tehát kiállítása és kollekciónak kapcsán gazdag alkalmazókészsége technikában és művészi felfogásban egyaránt. Stílusa, felfogása alapvetően realista, ám mindez személyes szürrealista, romantikus elemekkel dúsul. Kollekciónak így mindig egy-egyenesnek is tűnik, s ugyanakkor változatos.

Kiállításán fő helyen dombornyomatokat láttunk, mezzotinto technikával. Tudjuk, hogy ez a grafikai technika a savnél-

Vályi Csaba linómetszete (2007), X3

Vályi Csaba linómetszete (2006), X3

küli módszerek egyike, melynek során a felületet jellemzően fogazott vassal, himbavassal borzolják fel. Innen kapta e módszer magyar nevét: a borzolás. Jellemzően igen festői felületek állíthatók így elő. Vályi Csaba e munkáiban háromféle módot egyesít. Alkalmazza a hidegtűt, mellyel rajzos hatásokat ér el, a jelzett mezzotintót, mellyel festőbb lesz a látvány és különböző kivágott felületekkel mindezt egyesíti dombornyomással. Sorozata különleges hatással van a nézőre, melyben természeti benyomásokból kiemelkedve születnek meg különleges munkái. Művein egy sajátos konstruktív és organikus formavilágot egyesít. Kiállításán láttunk úgynevezett síkplasztikákat is.

Kiállításán fontos helyet foglaltak el szakrális vonatkozású művei (Veronika kendője, Szent László király és a Szent Erzsébet ábrázolása).

A művész igen érti és kedvvel műveli a linómetszést. Kiállítására szakmai újdonsága volt, hogy bemutatott ex libriseket, melyek újonnan készültek. Kiemelkedik sorukból a Gruber

Béla életművét, személyét megidéző munka (akihez személyes emlékek is kötik) és Alföldy Jenő irodalomtörténész személye kapcsán készült műve. Itt jegyezzük meg, hogy egy immár életművében klasszikusnak számító munkája, katedrális (1971-ben készült) felkeltette a jeles irodalomtörténész és kritikus figyelmét és legutóbbi könyve borítóképe lett ebből a műből.

Ex librisek további készítésére biztatjuk is a művészt. Jól érti a technikát, képes megragadni egy-egy személy életművének, tulajdonságainak, karakterének lényegét, melyekből aztán összetett hatású grafikák szülehetnek.

A művész készít festményeket, dolgozik akvarellal. E műveiben is feltűnik szemléleti gazdagsága, néhol az elvontság felé halad, néha viszont szinte hiperrealista törekvéseket képvisel.

Előljáróban említettük, hogy Vályihoz közel állt Kmetty János tanári személyisége, akire jellemző volt a természetszemlélet és egy sajátos korszerűség együttese. Ez jelentősen befolyásolta művészi pályáját is, olyannyira, hogy Vályi Csaba végső soron Kmetty növendéknek tartható. Művészi világa rendezett, de nem túlracionalizált, akinél a pontos kompozíció a művészi alkotómunka fontos része. Épp Kmetty János írta le gondolatai között, hogy „A tematika: eszmei és formai egyensúly”. Nos, ez az iniciativa érezhető Vályi Csaba munkásságában is, akinél valóban az eszmei és formai kérdések egyensúlyban vannak, s ezzel adja meg mondandója súlyát. A művésznél fontos a jelképkalkuláció és ugyanakkor a természetközelség is. Ha ábrázol, akkor is mindig túllép a látvány közvetlenségén. Igazi humanista attitűd vezérli, egy igen sajátos emelkedett művészeteszmény. Művészetében több a konzonancia, az egybeesés, az arány, a kiegyensúlyozottság, mint a disszonancia.

Szakmai és emberi öröm, hogy Vályi Csaba önállóan is kiállító művész lett, s most, amikor 70 évesen is köszönhetjük őt, egy emelkedő pályáiv tanúi vagyunk.

Feledy Balázs

DR. KOVÁTS FERENC KIÁLLÍTÁSA

Dr. Kováts Ferenc tudógyógyász karikatúráiból nyílt kiállítás június 6-án Budán, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum dísztermében. A Kossuth-díjas orvos halálának 10. évfordulója alkalmából rendezett tárlaton a nyilvánosság előtt eddig nem szerepelt, az orvoskollégákról készített alkotásait láthatta a közönség. A meghívón stílszerűen „Huncut Tüdész”-nek nevezett

doktor, kandidátus, több külföldi tudományos egyesület tagja egykor a Kisgrafika Barátok Körének is tagja volt és ex librisei megbecsült darabjai számos honi gyűjteménynek. Grafikus munkásságát 1996/1. számunkban bővebben ismertettük. Tíz évvel ezelőtt történt elhunytának hírére és személyiségének méltatását az 1997/4. számunk tartalmazta.

Az Antall József néhai miniszterelnökünk által egykor vezetett intézmény két tagas termének falain ízléses elrendezésben sorakoztak a neves anatómus színes

Vályi Csaba linómetszete (2006), X3/2